

Frisinnade landsföreningens valupprop

Valuppropet

Åter har vårt folk att gå till val af de förtroendemän som under en ny tre-års-period skola representera det i riksdagens Andra kammare. Större vikt än någonsin ligger uppå dessa val.

Allt klarare har det under den nu utlöpande perioden visat sig hur föga allvar det var med de försäkningar om uppriktig anslutning till demokratisk åskådning som från högerregeringen och högerpartierna hördes när de togo hand om rösträttsfrågan. Knappt hade kamrarna gett sitt slutliga bifall till rösträttsförslaget förrän regeringen tydligt började visa hvad den bar i skölden. Angrepp försöktes mot utskottens häfdvunna, aldrig förr ifrågasatta rättigheter. Man har gått vidare. Man vill nu påstå att regeringsåtgärder ej få framdragas och skärskådas under riksdagens öfverläggningar. Man vill med andra ord undandraga dessa åtgärder från den kritik och kontroll som eljest öfverallt anses såsom en af folkrepresentanternas betydelsefullaste rättigheter och uppgifter. Och hvad regeringen sålunda gör, det godtages af högerpartierna i såväl Andra som Första kammaren. Ja, än mer. Trotsande på den kvarvarande högermajoriteten i Första kammaren, drista denna högers målsmän låta förstå att den regering som intager en sådan hållning gentemot riksdagen äger såväl konungens som folkets förtroende!

Otvetydigt har högern trädt i harnesk mot den frisinnade åskådningens första programpunkt: genomförande af ett parlamentariskt styrelsesätt med den politisk tyngdpunkten i Andra kammaren. Men det krafvet uppfyllande är ett lifsintresse för hela den politiska utvecklingen i vårt land. Gång på gång kunna valen utvisa att högen endast utgör ett mindretal af valmännen, gång på gång kan landet sända ett flertal vänsterrepresentanter till Andra kammaren, så länge som parlamentarismens grundsats icke är genomförd, skola uppgifter som dessa representanter sändas att främja antingen helt och hållet skjutas åt sidan eller, om de upptagas, bli förvanskade.

Förverkligande af folkstyrelsens grundsats äfven i vårt land, det måste därför oeftergivligen vara de frisinnades främsta ögonmärke vid de val som nu stunda. Men därvid må valmännen älven förstå att en noggrann sofring av kandidaterna är nödvändig. Icke hvar och en som med läpparna bekänner sig till demokrati och parlamentarism är, då det gäller, villig att handla därefter. Sakläget kräfver öfvertygelsetrogna och beslutsamma män, beredda att i enig samverkan sätta handling bakom ord och med anlitan af alla grundlagsenliga medel betvinga herremakten och öppna väg för folkmakten.

Utan att folkstyrelsen blir verklighet kan förvisso icke frågan om vårt försvarsväsendes rätta ordnande bringas till en lycklig lösning. Den egentliga behållningen af den stora försvarskommitténs arbete är att vi fått full klarhet öfver till hvilken höjd våra försvarsutgifter i jämförelse med andra smärre staters genom 1901 års härordning redan sprungit upp. Och sedan man erfarit hurusom under en följd af år öfver hälften af statens egentliga utgifter åtgått till försvarsväsendet, borde det ju själfklart vara en maktpåliggande uppgift för alla partier att söka åstadkomma bestående rättelse i detta missförhållande. Men högern har intet sinne härför. Dess regering föreslår i stället en utökning af försvaret genom införande i ett slag - utan plan och beräkning - af en ny pansarbåtstyp, af hvilken hvarje båt skall kosta 12 millioner kr. Och regeringens förslag genomdrifves med stöd icke blott, såsom var att vänta, hos Första kammarhögen utan äfven hos större delen af dem som kalla sig det gamla landtmannapartiets efterföljare! Att ställa försvarsbördorna i rimligt förhållande till vårt lands bärkraft måste vara ett

bland de främsta målen för oss frisinnade. Men vi böra därvid icke slå in på de vägar som af det socialdemokratiska partiet förordas. Att rycka bort en bit här och en bit där af försvaret, utan att se till att hvad som lämnas blir ett ordnad helt, kan icke vara betryggande ur försvarssynpunkt. Ej heller vinnes på detta sätt någon säkerhet för att icke kostnaderna under en tillfällig stämning åter kunna springa orimligt i höjden. Ett alltigenom planmässigt välordnad försvarsväsen som står i öfverensstämmelse med våra tillgångar och som icke pålägger personliga bördor utöfver det strängt nödvändiga, dithän är det vi skola komma.

En utredning sådan som riksdagens liberala samlingsparti förordat och Andra kammaren uttalat sig för måste därför äga rum. Utredningen, som uppdrages åt civila män med rätt för dem att i mån af behof anlita militär fackkunskap och bedrifves med all möjlig skyndsamhet, skall klargöra hvilka kostnader landet med tillbörligt tillgodoseende af andra viktiga statsändamål, främst ålderdomsförsäkringen, förmår bära för försvaret, den rätta fördelningen af dessa kostnader mellan de båda försvarsgrenarna efter deras verkliga betydelse samt det ändamålsenliga ordandet af hvardera försvarsgrenen för ernående af största möjliga effektivitet. Revisionen bör afse såväl direkta indragningar och besparingar som planmässig kostnadsbegränsning för framtiden.

Vid denna utredning bör synnerlig uppmärksamhet ägnas åt frågan om utbildningens ordnande och möjligheten af öfningstidens nedbringande. Oeftergifligen måste fordras att allt sådant som icke har till syfte att främja stridsdugligheten må bortskäras och allenast det för krigets allvar verkligen nyttiga och nödiga vinna afseende. Befinnes det att en kortare öfningstid genom bättre utnyttjande samt välbetänkta och metodiska anordningar kan ge ett tillfredsställande resultat, böra hvarken förutfattade meningar eller en gång vidtagna beslut få ställa sig hindrande i vägen för en minskning.

Åter har regeringsmajoriteten i Första kammaren visat sitt hårdnackade motstånd mot mera ingripande åtgärder, syftande till att genomföra nykterhet hos vart folk. För femte gången ha kamrarna stannat i olika beslut beträffande det lokala vetot: rättigheten för alla myndiga och väl fräjdade män och kvinnor inom en kommun att själfva med två tredjedelars majoritet af de afgifna rösterna med afgörande verkan besluta att rusdryckshandtering ej skall få äga rum inom kommunen. Och äfven i Andra kammaren läto vid denna riksdag höra sig röster från högerhåll mot reformen. Men motståndet skall och måste brytas.

Därjämte bör, i enlighet med Andra kammarens beslut, utredning rörande möjligheten af ett rusdrycksförbud kom till stånd.

Den förändring i afseende på den politiska rösträtten som ägt rum vårt land ha icke sträckt sig till kvinnorna. Det skenbara tillmötesgående som till on början visats dem från den nuvarande regeringens sida har tydligen endast varit afsedt att förhåla saken. Det har numera utbytt mot en bestämdt afvisande hållning.

Svenska riksdagen har emellertid gifvit kvinnorna ett löfte i följand ord som läsas i en skrifvelse vid 1906 års riksdag: "Att från direkt politiskt inflytande utestänga kvinnan kan näppeligen sägas vara väl förenligt med införande af en så vidsträckt valrätt för män som nu ifrågasättes. Hon har nämligen lika stora intressen att tillvarataga i samhället som mannen och bör väl därför äfven sättas i tillfälle att genom deltagande i de politiska valen göra dem tillbörligen beaktade."

Detta löfte måste infrias äfven om den höger som var med om löftet nu är färdig att svika det. Kvinnorna måste utan dröjsmål erhålla valrätt och valbarhet i samma utsträckning

som männen.

Det gamla demokratiska önskemålet, folkskolan såsom bottenskola hvilket innebär att den första undervisningen blir gemensam för alla samhällsklassers barn, får aldrig släppas ur sikte.

Jordbruket landets modernäring, måste kraftigt stödjas. En insiktsfull jord- och egna hems-politik är af synnerlig betydelse för bevarande af den svenska jordbrukarebefolkningen.

Alltför länge fick bolagsväldet i Norrland utbreda sig på den själfägande jordbrukarebefolkningens bekostnad. Det måste därför sörjas för att staten med vaksamhet följer liknande företeelser i andra landsdelar och i tid ingriper till bondeklassens skydd.

Jordbruksarbetarnas sträfvanden att skaffa sig egna småbruk, liksom arbetarnas sträfvanden i allmänhet att förvärfva egna hem, böra så långt möjligt underlättas.

Särskildt böra till förbättrande af torparnas och jordbruksarbetarnas ställning ökade möjligheter beredas innehafvare af torp och lägenheter på ofri grund till friköp af jorden.

Frågan om ålderdoms- och invaliditetsförsäkring är utan tvifvel vår viktigaste sociala angelägenhet och måste ofördröjligen bringas till en tillfredsställande lösning.

Statsfinansiella svårigheter, som härvid kunna yppa sig, måste öfvervinnas.

Ur sitt allmänna program vill Landsföreningen för öfrigt framhålla följande punkter:

Öppen omröstning i riksdagen; afskaffande af bolags rösträtt och annan opersonlig rösträtt i kommunerna; möjliggörande för sjömän m. fl. att utöfva sin rösträtt; verksamt skydd för valfrihet och valhemlighet.

Orygglig neutralitetspolitik; omfattande skiljedomstraktater; internationellt fredsarbete.

Försvarsdepartementens sammanslagning; militieombudsman; krigslagarnas humanisering; skytteväsendets utveckling i sund och folklig anda.

Rättvisa i beskattningen; omläggning af kommunalbeskattningen efter de skattdragandes olika bärförmåga; lättande af skattebördorna (skolväsen vägunderhåll och fattigvård) för hårdt betungade kommuner.

Sträng sparsamhet; försiktighet i statens lånepolitik; skarp kontroll öfver statsförvaltningen; motarbetande af byråkratism och formalism.

Obligatorisk sjukförsäkring; arbetslöshetsförsäkring; arbetarskyddslagstiftningens förbättrande och utsträckning till alla arbetare; olycksfallslagstiftning, byggd på försäkringsplikt; natt- och söndagsarbetets reglering; yrkesinspektionens stärkande; reform af fattigvårdslagstiftningen; utveckling af förlikningsinstitutionen; lånefond för egna hem i städerna; bostadsinspektion; utredning af på lefnadskostnadernas stegring inverkan faktorer.

Kraftiga nykterhetsreformer; det allmännas frigörelse från ekonomiskt beroende af rusdryckshandteringen; aflägsnandet af det privatekonomisk intresset af denna handtering.

Folkbildningens höjande; folkskolans utveckling och ställande under en kunnig lekmanledning.

Jordbrukets höjande; välordnad jordbrukskredit; förenings- och andelsverksamhetens stödjande; lättade afsättnings- och fraktförhållanden för jordbruket; praktisk jordbruksundervisning; kraftig egna hems-politik; egna hems-lånerörelsens befriande från byråkratism; utveckling af statens jordförmedling; småbruk å statens domäner; Norrlandslagstiftningens fullständigande; arrendelagstiftningens utveckling; fiskerinäringens stödjande.

Nytt statsdepartement för handel, industri och sjöfart; planmässig handelspolitik och väl avvägda frakttariffer; frilager och tullrestitutionsupplag; förbättrad handelsundervisning och teknisk undervisning.

Bättre skogsvård; ökade inköp för kronoparker; expropriationsrätt till kalmarker; intensivare skötsel af statsskogarna.

Tillgodogörande af statens vattenfall; expropriationsrätt för stat och kommun till vattenfall; utvidgad koncessionslagstiftning för kraftstationer byggd på koncessionssystem.

Sjöfartsnäringens stödande med ökade lånemedel.

Öfvervakande af karteller och truster; motarbetande osund spekulation och annat parasitlif på industrien.

Förbättrad kreditväsen för handtverket; lärlingslag; yrkesskolor.

Yttrande-, församlings- och föreningensfrihetens hägnande; samvetsfrihetens förverkligande.

Rättsväsendets omgestaltning med beaktande af sociala synpunkter; upphäfvande af mannens målsmanskap; rättegångsväsendets reformering; full offentlighet; utveckling af försvarsinstitutionen i brottmål.

I sitt valupprop 1908 yttrade Frisinnade landsföreningen bl.a. följande: "Högern bär alldeles icke längre den mera moderata prägel som en gång utmärkte Andra kammarens landtmannaparti. Den nuvarande höger rörelsen är i betydande grad ledd från Första kammar-håll och genomträngs af Första kammarens allmänna uppfattning med dess motvilja för folkliga reformer och dess benägenhet för politisk reaktion,"

Hvad vi då sade upprepa vi nu med långt kraftigare betoning. Det starka närmande mellan kamrarnas högerpartier som år 1908 var påbörjadt har nu utvecklats till sammansmältning. Men denna sammansmältning har icke försiggått så att Första kammar-högern modererat sig, utan fastmera så att Andra kammar-högern med öfvergifvande af alla traditioner underordnat sig Första kammar-åskådningen. Som en kompakt massa står nu högern - visserligen med fagert och lockande tal om reformer på tungan, men med front mot de verkliga reformvännerna, frisinnets bärare.

Den valman som under sådana förhållanden röstar på en högerkandidat till Andra kammaren, han röstar för Första kammar-högerns makt i de allmänna angelägenheterna, han röstar för uppgifvande af folkliga rättigheter, för ständig ökning af militärbördorna, för slapphet i statsförvaltningen, för bibehållande af landsskadlig frihet för rusdryckshandteringen, för allt som i långliga tider utmärkt Första kammarens politiska åskådning.

Den valman som röstar på en ärligt frisinnad kandidat, han röstar för införande och stadgande af verklig folkstyrelse, för folkets rätt och grundlagens helgd, för militärbördornas anpassande efter folkets förmåga att bära dem, för sparsamhet och skarp kontroll öfver statsförvaltningen, för rusdryckseländets afskaffande, för fast och stadigt reformarbete.

Men ärligt frisinnad måste kandidaten vara. Män som ej veta hvad de vilja böra valmännen icke godkänna. Ingen annan kandidat bör vinna det frisinnade väljarfolkets röster än den

som omfattar den frisinnade åskådning för hvilken vårt allmänna program gifvit riktlinjerna,

som uttryckligen förklarar sig skola, ifall han blir vald, ingå i riksdagens liberala

samlingsparti och

som bestämdt och utan förbehåll förklarar sig beredd att kraftigt samverka till förverkligandet af följande för den frisinnade politiken särskildt utmärkande och vid treårsperiodens arbete med all säkerhet partiskiljande reformkraf:

1. Genomförande af ett parlamentariskt statsskick med tyngdpunkten i Andra kammaren.
2. Revision af försvarsväsendet. Skyndsam, utredning i enlighet med Andra kammarens beslut vid årets riksdag i syfte att såväl genom direkta indragningar och besparingar som genom planmässig kostnadsbegränsning för framtiden reglera försvarsbördorna, så att de komma att stå i rimligt förhållande till landets bärkraft och ge nödigt utrymme för andra viktiga statsbehof. Utredningen bör jämväl klargöra huruvida icke genom kloka anordningar den nuvarande öfningstiden för de värnpliktiga skulle kunna nedsättas.
3. Lokalt veto. Utredning enligt Andra kammarens beslut rörande rusdrycksförbud. Hålla de frisinnade fast samman om det programmet och gör hvar frisinnad man sin plikt i valrörelsen och vid valet, då skola vi snart se svensk politik föras in på den rätta vägen: de målmedvetna och fruktbringande folkliga reformernas väg.